

La hanul lui Manjoala

În nuvele și povestiri, I.L. Caragiale depășește observația atentă, critica și ironia asupra realității cotidiene, deschizând câteva porți către teme și spații incitante, receptate ca o experiență de creație adaptată la curentele literare ale epocii. Primul aspect ar fi o subtilă **intruziune a fantasticului** în planul real al acțiunii, sporindu-i semnificațiile și nota de mister, ca în nuvelele: "Calul dracului", "La hanul lui Manjoala", "Kir Ianulea". "Abu-Hassan".

În toate aceste scrieri, fantasticul se infiltrează insidios în spațiul real, Caragiale scriitor incontestabil realist, manevrând cu mare artă recuzita unui concept literar care, la vremea respective, pătrundea cu timiditate în proza românească, excepție, în linie cronologică, făcând poate numai Mihai Eminescu.

"**La hanul lui Manjoala**" dezvoltă aceeași temă a Necuratului, incurcând, prin semne și întâmplări ciudate, detaliate cu rafinament, drumul tânărului Fanica, logodnicul fetei pocovnicului Iordache, abatându-l de la hanul stăpânit de o fascinantă cucoana Marghioala. Asistăm la construirea unui spațiu fantastic, controlat de forțe ale întinericului receptate într-o manieră oarecum comică. Locul este izolat, situat parca într-o altă zonă temporală "de-acolea, până-n Popești-de-sus, o poștă: în buiestru potrivit, un ceas și jumătate". Proprietara hanului este Manjoala "zdravă femeie", care, la fel ca în cazul tigancilor din nuvela lui Mircea Eliade, scapă de datorii și reușește să restaureze hanul în mod miraculos.

Hanul este protejat de forțe magice incipiente, ca și cum enigmatică stăpână ar fi încheiat un pact faustic, care înlătură orice primejdie. Astfel, legendele locului spun că, în timpul unei spargerii, un hot "al mai voinic, un om cât un taur, a ridicat toporul și când a tras cu sete, a picat jos". Fratele acestuia intra într-o mutenie subită, iar ceilalți doi hoti se retrag atunci când vad, că prin minune, ca sunt urmăriți de zapciu și de dorobanți. Intriga avansează încet, iar oamenii încep să înțeleagă că aceasta faptă nu a fost absolut întâmplătoare, că acolo, la han, se produc lucruri extrem de ciudate. Personajul principal, tânărul Fanica, își povestește întâmplările într-o "seară aspră de toamnă", cu vreme în schimbare. Atmosfera este a hanurilor tradiționale: argatul ia calul vizitatorului în primire și îl duce în grajd, în carciuna sunt oameni mulți și cântă "doi tigani somnorosi, unul cu lăută și altul cu cobză". În schimb, cucoana Marghioala se află "la cuptor", focul putând aici avea o semnificație dublă: în primul rând, este o sursă de imortalizare, apoi un simbol pentru tărâmul inferior, pentru iad. De aceea, plasarea cucoanei lângă foc nu este întâmplătoare: femeia e atrasă de flăcările iadului, din moment ce valența acestui element al naturii nu este de imortalizare, ci mai curând de incantare: "Manjoaloaia priveghea cuptorul..."

Descrierea personajului e legată de un anumit conservatorism al legendelor locului: pentru cei din jur, cucoana este "frumoasă, voinică și ochioasă", tinuse un barbat, iar acesta murise în împrejurări inexplicabile. Pare o femeie fără vârstă care nu se supune trecerii timpului "Niciodată însă de când o cunosteam și-o cunosteam de mult: trecusem pe la hanul lui Manjoala de atâtea ori, încă de copil, pe când traia răposatul taică-miu, că pe acolo ti-era drumul la targ-niciodată nu mi se paruse mai plăcută...". Tânărul este atras de feminitatea stranie a Marghioalei într-o confuzie launtrică generată de frumusețea femeii și de necesitatea de a ajunge la timp la casele popovnicului Iordache: "M-am apropiat pe la stânga ei, cum era aplecată spre vatră, și am apucat-o peste mijloc; ajungând cu mâna la bratul ei drept, țare că piatra, m-a împins dracul s-o ciupesc". Limbajul ambiguizează și mai mult atracția erotică tulburătoare: tânărul, cuprins de elarul vârstei, încearcă să afle ce e în spatele acestui mister: "Sa-mi dai... sa-mi dai... Da-mi ce ai

dumneata.”.Limbajul acesta ambiguu ,cu subtilitati incitante ,si atmosfera de mare sarbatoare ,in care toate detaliile interiorului au o stralucire aparte,edifice treptat esafodajul unei **atmosfera fantastice**,cu aparenta de straniu si de ireal.Pentru ca imediat apare replica acestei **femei-taumaturg** ,initiate in secretele care l-au indemnat la drum,amintindu-i de viitorul sau socru,si de datoria pe care o are de implinit,de a se logodi cu fata cea mare a acestuia.Intriga amoroasa care urmeaza,intre elanuri si ezitari,tine de regia comica a lui Caragiale.

Ca in orice loc unde se manifesta fortele negative,semnele divine lipsesc:”pe toti peretii-nici o icoana”.Ba chiar Marghioala spune,cu un ton de intoarcere a fetei de la lumea divina:”-Dale focului de icoane!d-abia prasesc cari si paduchi de lemn...”.Un personaj magic,adjuvant si el in constituirea ritualului infernal,este motanul,care sare speriat in momentul cand eroul isi face semnul crucii.Cina de la han este copioasa,demna de personaje pantagruelice:”paine calda,rata fripta pe varza,carnati de purcel prajiti,si niste vin!si cafea turceasca!”,iar mai tarziu “o jumătate de tamaioasa”,facand ca timpul sa-si piarda curgerea normala ,cum se intampla in universal cronolinar,o jumătate de ora,cat isi propusese Fanica sa stea la han,devenind doua ore si jumătate ,intr-un relativism spatio-temporal deformat.Ca urmare a acestei **distorsiuni temporale** ,afara elementele naturii incep sa se manifeste in mod navalnic:”S-a pornit un vant de sus...vine prapad”.

Ceea ce se intampla in continuare,ca in credinte populare vechi,tine de o regie dinainte pregatita:la plecare,cand vantul urla foarte puternic si eroul vrea sa plateasca,cucoana ii sopteste misterios ca ii va plati cand se va intoarce.Din moment ce barierele temporale sunt sfaramate,atunci si spatial devine cognoscibil pentru fiinta care indeplineste ritualul magic,Marghioala.Senzatia din acest univers dezlantuit,in care totul este rasturnat,sunt extreme:calaretul simte o durere puternica in cosul pieptului,il doare capul,coastele il ard,coordonatele spatiale se invalmasesc.Un fel de chin care vine dinspre taramul inferior,al Satanei,si determina mersul evenimentelor.

Furtuna se transforma in continuare,ca in credinte populare vechi,tine de o regie dinainte extrema a zonelor atemporale.Dar tocmai in aceasta acalmie,apare “o caprita mica neagra;aci merge,aci se-ntoarce”,incurcand si mai tare cararile personajului.Caprita neagra,ca iesita din smoala Tartarului,identificata mai tarziu intr-un “ied negru foarte dragut”,este un alt adjuvant al povestirii.Precum calul nazdravan din basmele romanesti,iedul luat in desaga indreapta calaretul prin pustie,spre locul initial,la han,centrul acestor forte negative.Dintr-o data,regizorul nevazut al acestor evenimente roteste intamplarile pe fagasul prestabilit,le determina mersul inapoi ,folosindu-se de magia timpului reversibil si circular,manipulat,in cazul de fata, definite cu o tenta supranaturala evidenta.Nu intamplator,dupa ce misiunea este indeplinita si flacaul ajunge in locul din care plecase,iedul dispare din desaga.Mai mult,iedul este al “gazdii”,al Marghioalei,adica apartine,fara indoiala,Necuratului,al carui nume este,de altfel,repetat cu insistenta:”-Uciga-te toaca,duce-te-ai pe pustii!”.

Reintrarea in spatiul infernal ,densificat insa cu placeri ale pierzaniei,culmineaza cu pierderea oricaror repere temporale:flacaul petrece la cucoana Marghioala multa vreme,aparent fara sfarsit,in acelasi relativism al timpului,instaurat in spatiul nou creat.Eliberarea de fortele Necuratului are loc ulterior,prin primenire intr-un schit,printr-un indelungat exercitiu de lepadare de Satana,prin “post,matanii si molitve”:-As fi stat la hanul Manjoloaii,daca nu venea socru-meu,pocovnicu Iordache,Dumnezeu sa-l ierte,sa ma scoata cu taraboii de-acolo.De trei ori am fugit de la el inainte de logodna si m-am intors la han,pana cand,batranul,care vrea zor-nevoie sa ma ginereasca,a pus oameni de m-au prins si m-au dus legat cobza la schit la munte:patruzeci de zile,post,matanii si molitve.”

Intr-o alta noapte limpede de iarna, in timpul real de data aceasta, se afla sfarsitul Marghioalei. Hanul luase foc pe neasteptate, iar femeia malefica se intorsese in locul de unde venise, "sub un morman urias de jaratic". Pactul faustic fusese respectat. Povestirea se incheie insa in registru ironic, sub semnul unei repetabilitati posibile, caci experienta eroului era cvasicunoscuta, poate fusese traita, sub alta forma, si de popovnicul Iordache: "Da dumneata de unde stii? - Asta nu-i treaba ta, a raspuns batranu; asta-i alta caciula!".